

zopet presajati in prilivati. In kar je najlepše in največ vredno, otroka vedno lahko nadzoruješ in izpodbujáš. Privadi se sam reda, točnosti, potrpežljivosti in vztrajnosti. Teh za vse življenje jako važnih kreposti, pravih stebrov človeški sreči, nikakor tako lahko ne vcepiš otroku, kakor pri odgojevanji rastlin. Otrok vseje seme v zemljo, priliva mu in težko pričakuje, da vzkali. Že tukaj je treba potrpežljivosti! Nazadnje vzkali seme — kako veselje! Kadar malo vzrasto, presajajo se rastlinice v večje lonce in zaboje, zalivajo in goje, dokler se povsem razcveto. Kako je moral otrok biti pri tem potrpežljiv, vztrajen, kako strogo je moral izpolnjevati svoje dolžnosti. Bi se li bil na kak drug način tako lahko in igraje tega privadil? Otrok se tudi uči, če goji živalico; toda pri živali ni tako zdravo, kakor pri rastlinah, in rastlino more samostojneje gojiti, tako da lahko reče: „Jaz sem jo vzgojil“. Rastline se tudi bolj spreminjajo nego živali, in nudijo otrokom priljubljeno cvetje. Rastline so veliko bolj pripravne, da vzbujajo v otroku pobožne čute in ga spominjajo Onega, ki daje dež in solnce? Vedno imajo priložnost opazovati, kako čudovito in tajnostno vse nastaja, kako se iz neznatnega zelenja razvijajo cvetlice, katerih lepih barv in prijetne vonjave se radujejo. Zaradi tega, starši, nikdar ne zabite, dajati otrokom priložnosti, da vzgajajo cvetlice, bodi si tudi le v loncih in zaboječkih, ako nimate vrta. In kako dolga je zima, ko se na vrtu itak ničesar storiti ne da — ter so zatoraj rastline v loncih toliko lepše in zanimivejše.

Razne reči.

* Kokoši na vrtu. Nekateri kokošarji jeli so proslavljati prijateljem vrtov svojo perutnino kot preganjalko škodljivih mrčesov, da bi vrtnarji več tako ne sovražili kokoši. Jeli so širiti take trditve celo po časnikih, ki so jim odločili lepe prostore. Hvalijo kokoši, da pobirajo gosenice in bube, če jih pustimo na vrte. Tudi po vinogradih nekda pobirajo. Mi smo sami videli, da kokoši zares pobirajo, po vinogradih — grozdje, po vrtilih pa razne jagode in semenje. Koder je pregosto sejano, skrbe, da rastline ne bodo pregoste; koder so grede enakomerne in ravne, pa gledajo, da postanejo bolj divjeromantične; — z eno besedo, prav pridno skrbe za čudne nove prizore. Če so kokošarji mislili, da bodo perutnini tako lahko odprli nova lovišča, to je vrte, delali so račun brez vrtnarjev.

* Zakaj novim ameriškim breskvam manj škoduje zimski mraz? Novim ameriškim breskvam manj škoduje mraz po zimi iz naslednjih dveh vzrokov: 1.) Ameriške vrste v njih domovini čisto na planem sade in jih niti ob najhujši zimi ne pokrivajo, kakor pri nas. Vzrasle so iz pešek, toraj so nove vrste. Rastlinice, katere niso bile dovolj trdne proti mrazu, pozeble so seveda po zimi, in ostale so le one, katerim ne škoduje mraz. Po-

slednje so pomnožili s požlahtnitvijo, in sedaj imajo le take in so jih tudi k nam vpeljali. Ko bi bili evropske enako izbrali in uravnali, bile bi ravno take trdne. 2.) Ameriške breskve so le zgodnje vrste. Izkušnja pa kaže, da zgodnje sadno drevje jeseni mnogo poprej neha poganjati in izgubi listje. Les takega drevja je toraj dozorel, pozne vrste pa še v oktobru dalje rasto, in njih les toraj ne dozori in se ne utrudi, zato jim škoduje hud mraz. Take vrste toraj niso trdne, in k takim vrstam prištevati je velik del naših domačih breskev.

* Sadno drevje meseca julija in avgusta. Na sadnem drevju vidi pozoren sadjar jullja meseca nekaj posebnega. Poganjki začno namreč iz novega poganjati, kajti rast je prej zastala za nekaj časa, spomladanski poganjki pa so se ta čas okrepili. Vrhovni popek požene hipoma iz nova, in novi poganjek bode naredil vrhovni popek za prihodnje leto. Važno je v tem času podpirati tvorjenje popja s tekočim gnojem, ker moremo s tem vplivati na rodnost prihodnjega leta. V ta namen naredi preko 1^m od debla po 35°/_m globoke luknje ter jih napolni s straniškim, z vodo pomešanim gnojem, s pepelom in, ako imaš kostne moke, pridene še nje. Opozarjam pa, da je tako gnojiti treba le rodnemu drevju, ne pa drevju po drevesnicah ali sploh takemu, katero naj ne rodi še, ampak le raste. Za rastoče drevje je najboljše gnojilo tisto, ki ima kolikor le mogoče samo organskih, zlasti dušikovih spojin. Kako vesel je sadjar, kadar se prično veje upogibati od sadja, ter se sme nadejati dobre sadne letine. Nikar naj pa ne zamudi vej podpreti, da se ne odkrhnejo. Piramidnemu drevju lahko stranske veje priveže s srobotino, slamo ali s čim drugim k deblu. Večemu drevju podpremo veje z latami in z drogi, katere podstavimo vejam. Tako dobro zavarovanega drevesa pa tudi ne more prehud veter preveč otresti. Kar pade piškavega sadja na tla, poberimo precej da ne zgine po tleh. Ob današnjih časih ne sme kmetovalec prav ničesar zametati. Pobirki so, kolikor jih ne more gospodinja porabiti v kuhinji, bodisi zdrobljeni ali skuhani, izvrstna krma živini.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 188. Blagovolite razjasniti, iz kake tvarine bi bilo dobro narediti kad za kisanje kislega zelja ali repe, ker mi vsaka lesena kad v moji vlažni kleti uže čez par let strohni. Morda bi ugajala zidana kad od cementa, a ne vem, kako postopati. Prosim pouka? (J. N. v N. g. pri Ljubljani.)

Odgovor: Gotovo bi ugajala tudi s cementom zidana kad, ki je lahko okrogla ali pa tudi štirivoglata. Tako kad Vam naredi vsak zidar ki je zna zidati, s cementom. Sicer pa ohranite tudi leseno kad mnogo let dobro, ako ravnate tako le: Pobeljite jo z apnom povsod od zunaj, in sicer ko je še suha. Tako pobeljeno in

potem zopet posušeno kad postavite v klet, a ne na tla, ampak na stojalo tako, da more zrak pod kadjo prepihavati. Če pa hočete še bolj varno postopati, naredite najprvo na stojalo oder, ki naj ima kakih 10 cm visok okvir. V ta okvir naspite do vrha drobno stolčenege kovaškega oglja in vanj postavite potem kad. Če med letom apno od kadi odpade, pobelite jo vnovič. Kadar pa kad izpraznite, umijte jo prav dobro zunaj in znotraj s čisto vodo ter jo potem posušite v senčnem kraju popolnoma. Predno zopet vdenete zelje, pripravite jo vsako leto vnovič tako, t. j. pobelite jo z apnom.

Vprašanje 189. Posejal sem preteklo pomlad $\frac{1}{4}$ mernika solnčnih rož za poskus, in sicer med živinsko peso na gnojna, ilovita tla. Rože so izvrstno obrodile, tako da bodem dobil od enega stebila 2 do 3 litre semena. Drugo leto jih mislim več sejati, samo ne vem, kako je ž njimi ravnati, kadar dozore. Je li kak stroj, s katerim se seme izpraja, kje se dobi, in kako ceno ima to seme? (J. M. v R. na Hrvatskem.)

Odgovor: Za izpravljanje semena solnčnih rož nam ni znan noben stroj. Na Ruskem, koder edino solnčne rože bolj obilo goje, zrele rože ali mlatijo ali pa jih eno ob drugo drgnejo. Kam prodati seme solnčnih rož in katero ceno ima to seme, nam pa prav nič ni znano. Morda ve kedo izmed naših čitateljev?

Vprašanje 190. Koji kraji na Kranjskem rode najboljše vrsto zelja in krompirja, kedaj je čas kupiti tega blaga, katera mu je srednja cena in katero je mesto najizhodnejše za prevoz preko Trsta? (J. F. Š. v M. L. na kvarnerskih otokih.)

Odgovor: Glavni okraji za pridelovanje zelja in krompirja so ljubljanski, škofjeloški ter kranjski. Čas zelje kupiti je konci tega meseca ali o pričetku meseca oktobra. Ravno tako je tudi s krompirjem. Letošnja cena nam ni še znana, ker je še prezgodaj, to je pa gotovo, da bode zelje prav ceno. Glavno mesto za izvoz zelja preko Trsta je Ljubljana.

Vprašanje 191. Ker sem zamudil labradorsko rž pri kmetijski družbi, prosim, naznanite mi, kje drugje je lahko dobim? (G. J. v G.)

Odgovor: Labradorsko rž doboste pri C. Rambouseku, semenarski postaji v Zborowu pri Forbesu na Češkem.

Vprašanje 192. Kako bi bilo mlado, dveletno telico, ki je sicer krepka, a ne predebela, pripraviti, da bi se pojala? (G. J. v G.)

Odgovor: Če ima telica kako organsko napako na spolovilih, ni ji moči odpraviti jalovosti. Jalovosti pa je lahko tudi vzrok to, ako se spolovila zarastejo z maščobo, ne da bi bila telica vsled tega sploh debela. Temu odpomore pravilno krmljenje. Zdravljenje jalovosti s španjskimi muhami pa prepustite živinozdravniku. Trdijo,

da je dobro sredstvo, pojanje vzbuditi, ako se da telic piti mleka od krave, ki se ravno takrat poja.

Vprašanje 193. Prasič mi je hudo obolel, ima rdeče in višnjave trde lise, otekline po vratu in rilci, težko hodi, ušč ne je in rije v slamo. Kako mu pomagati? (G. J. v G.)

Odgovor: Prav zelo radi svetujemo v „Novicah“, kako vzdraviti to ali ono bolezen, katera se obilokrat prikaže in katero kmetovalec lahko sam ozdravi. Pred vsem pa nam je treba za gotovo vedeti, katera je ta bolezen. Da bi iz nekoliko vrstic na dopisnici mogli posneti pravo bolezen, to je pa nemogoče; ugibati bolezen, kakor delajo naši živinski mazači, je pa brezvestno. Ako, je bolezen taka, da preti nevarnost in ni kaka znana, lahko ozdravna malenkost, ne mudite poklicati živinozdravnika, ki je ravno v vašem okraji zelo izkušen mož. Iz popisa boleznih vašega prasiča bi ne mogli drugega posneti, oziroma uganiti, nego da je prasič bolan za vraničnim prisadom, in če smo prav nganili, danes je uže mrtev. Tudi v tem slučaju pokličite živinozdravnika, ki je pa gotovo uže prišel, če je župan po zakonu ravnal, ter ukrenite z svojim svinjakom natanko vse tako, kakor vam bode povedal, drugače smete biti prepričani, da vam vsako leto kak prasič za to boleznijo pogine ali, kakor Gorenjec pravi „vročina ga prevzame“.

Vprašanje 194. Moje krave imajo uže čez eno leto izprijeno mleko, in nobene zdravilo jim ne pomaga. Mleko se hitro skisa, trdo na vrhu je vodeno ter naredi prav malo smetane. Kaj mi svetujete? (Fr. P. pri S. g. na Koroškem.)

Odgovor: Vaš popis mleka je prekratek, da bi mogli pravo napako spoznati. Mleko vaših krav je ali prevodeno ali pa se prehitro skisa. Na vsak način je kak vnanji vzrok, ker vse krave dajejo tako mleko. Vodnemu mleku je kriva krma, in sicer malotečna in vodena ter slabo shranjena in pokvarjena krma, zlasti zmrzel ali gnil krompir, pesa in repa, dalje posebno tako zvano slabo parjenje, ki je na Koroškem zelo v navadi. Parjenje, t. j. suha krma, z vročo vodo polita in v kadeh pripravljena, ki je sicer dobra, a če ne obstoji iz drugega nego iz prazne slame, plev itd., potem je nasledek izprijeno vodeno mleko, ki da prav malo smetane, katere se noče umesti ter dobi slab okus. Da se pa mleko prehitro skisa, utegnejo pa biti zopet drugi vzroki: Nesnažna mlečna posoda, velika vročina, hitra menjava vremena, prebavilne bolezni ter krmljenje s kislo in slabo krmo. Menimo, da bode najhitreje nepreliko odpravili, če svojo goved prav in dobro krmite. Ako bi mlečna posoda utegnila biti vzrok, osnažite jo dobro ter jo ako je lesena, vsaj vsakih štirnajt dni izkuhajte v lugu, potem pa vsak dan posebe dobro operite ter posušite na kakem senčnem prostoru.

Vprašanje 195. V naši kleti je bil več let petrolej hranjen, zato vse zidovje smrdi po olji. Kako bi se dal ta smrad odpraviti? (L. V. v N. na Koroškem.)

Odgovor: Mi nimamo o tem nič izkušenj, zato prosimo koga izmed naših čitateljev, ako ima takih izkušenj, da nas o tem obvesti. Ker se petrolej izhlapeva, zato mora po našem mnenju sčasoma prevetravanje pomagati, zlasti ako bi Vam bilo mogoče postaviti v klet za kratek čas železno peč, katera bi izhlapevanje pospešila.

Vprašanje 196. Moja dobro rejena svinja žre vedno zid, tako da je napravila v zidovje uže več lukenj. Je to le razvada, ki kaj škoduje, ali je bolezen? Ali se da to odpraviti? (L. V. v N.)

Odgovor: Kolikor je nam znano, je to le razvada, kojo odpravite, ako zidane stene obložite z deskami.

Vprašanje 197. Na mojem vrtu raste jablan, ki je vsako leto polna cvetja, a nima nikdar sadu, ker cvetje popolnoma odpade. Drugo drevje tik nje pa obilo rodi. Kaj bi utegnilo biti vzrok? (L. V. v N.)

Odgovor: Iz samega poročila, da Vaše drevo ne rodi, ne moremo Vam še vzroka povedati. Vzrok je lahko vrsta jablani, prebujna rast, ali pa tudi nasprotno t. j. pomanjkanje redilnih snovi v zemlji. So nekatere vrste jablani, ki po nekaterih krajih nikakor ne rode, tu ne pomaga drugega nego precepljenje. Ako je vzrok prebujna rast, ravnajte, kakor je priporočeno v odgovoru na 153. vprašanje. Lahko pa je vzrok nerodovitnosti Vašega drevesa tudi pomanjkanje redilnih snovi v zemlji, zato cvetje odpada. V tem slučaju pomaga pravilno gnojenje.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

189.

S Clermonta v Sydney.

Čez kaj dni sva šla s Šlezakom v Rockhampton. Ta čas je dal guvernement v teh krajih sekati pot skozi gošče, in staviti ozke mostove preko strug, da bi vozovom pot nekoliko olajšal. V Clermontu so viseli na vseh vogalih veliki tiskani plakati, na katerih smo brali popis potov mej obema mestoma, koliko milj je do te ali une vode in kako se jej veli. Plakati so se prihajalcem v gostilnice dajali zastonj. Vse prav in dobro, ko bi te vode ne bile drugo kot močarine, ki se preje ali sleje posuše.

Pot v Rockhampton nas je vodila po samem grmovju. Vročina je bila že sama na sebi neznosna, k vsemu temu je pritisnila še ta okolnost, da so posekano grmovje sproti požigali, in zato se je še na vseh koncih kadilo. Vročina je bila vsled tega peklena, a svežega vetra od nikoder. Mej potom sva videla mnogo kač, nekatere so bile tako velike, da takih še nikdar nisem

videl, tudi ne v zverinjkih. Nekega dne stopava po travnatem svetu, pes pa je pred nama in okrog naju vohal po divjačini. Kar se požene po njem s trave orjaška kača, ali pes je še o pravem času uskočil. Šlezak je pomeril in zadel kačo v glavo, ali ni je usmrtil, imela sva še dosta dela, preden sva jo s krepelci pobila. Kjer je bilo prahu, povsodi sva videla globoke in široke brazde od kač, katere so se tu plazile.

Ko sva se bližala Rockhamptonu, izvedela sva, da je prav tistega dne odplul parnik v Sydney, in bode treba cel teden drugega broda čakati. Nisva toraj hotela iti v mesto, postavila sva vsak svoj stan tri angleške milje zunaj mesta na mirnem navršju pri velikej laguni, kjer je tudi več hišic stalo. Blizu je bila gostilnica, kajti več Kitajcev se je tu ukvarjalo z vrtnarstvom; pridelovali so razne kuhinjsko zelenjavo, ki so jo v mesto na prodajo vozili in dobro razpečavali. Razen tega so delali tudi tu mimo železno cesto, toraj je bilo vse živo. Tudi divjaki so imeli tu svoje ležišče. Ker so pogosto občevali z Evropejci, bili so ponekoliko otesani in mnogi so govorili angleški.

Okrog lagune so stali orjaški gumovci, pa tako zvani „irobarky,“ akacije in razno drugo drevje, v katerem je bilo polno vsakovrstnih ptičev. Čas sem si kratil s tem, da sem po cele ure gledal vesele roje ptičje po laguni in po drevju. Tudi sem zahajal k Kitajcem gledat kako celajo. Kitajci so namreč po vsem svetu znani kot spretni vrtnarji. Kmalu sem se seznanil tudi z divjaki, ki so se prav zaupno vedli. Za večera, ko smo večerjo kuhali, prihajali so pojedini možaki k nam in prinašali nam jegulj in drugih rib ter nas prosili, da bi jim dovolili k ognju prisesti. Bili so zgolj krepki možaki. Ker so govorili kolikor toliko angleški, razvila se je dosta potov mej nami živa zabava, ki je časih pozno v noč trajala.

Prosili so me divjaki, da bi jim kaj povedal o svojem potovanju po svetu, in kje sem doma. Razložil sem jim vse prav po domače, in najraje sem jim pripovedaval o svojej domovini češkej. Slednjič je bilo treba odriniti, in bilo je po naših besedah. Poslednjega večera so prinesli črni možaki izredno mnogo rib. Jaz sem kupil tri steklenice žgane pijače in sem poslednjikrat pogostil domačine. Sedeli smo v pogovoru do belega dne. Ko sva se s Šlezakom vzdignila, spremili so naju dober kos pota.

Koncem avgusta 1865. l. sem stopil na ladijo Balclutha, da se v Sydney prepeljem. Vožnja je bila vrlo v ceno, kajti ta čas sta dve družbi v Sydney vozili, in vsaka je hotela drugo z vednim zniževanjem prevoznine uničiti. Z Rockhamptona v Sydney sem plačal v drugem razredu s hrano vred 1¼ f. št., ko sem pozneje za enako dolg pot s Sydneya na Novi Zeland odšel petkrat toliko prevoznino. V torek dopoldne je začel parni stroj delati in Balclutha je plula po reki v morje. Ker je voda na mestih zelo plitva, obtičala nam je ladija več potov, in zato smo še le drugega dne v morje